СВОБОДА
LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА"

Рôкъ VII. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 19-го Сѣчня 1899. | Число 3.

Календарь.

Сѣчень.

19	Ч.	Іоана Крестит.
20	П.	Георгія
21	С.	Поліевкта
22	Н.	80 ПРОСВ. Григорія
23	П.	Өодосія
24	В.	Татіаны, Евпраксіи
25	С.	Ермила, Стратоника

Змѣстъ.

Справы „Союза." — Про вагу вѣчь. — Вѣсти зъ Америки. — Вѣсти зъ Канады. — Новинки. — Посмертни вѣсти. — Фейлетонъ: „Зачѣмъ?" — Остатни хвилѣ засудженого. — Оголошеня.

УВАГА.

Хотячѝ приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячно до касіера:

Mr. Kond. Kotanczyk
Box 127
SHAMOKIN, PA.

Й увѣдомлять секретара пôдъ адресою:

Rev. Antony Bonczewsky
10 May Str.
ANSONIA, Conn.

СПРАВЫ „Р. Н. СОЮЗА."

Справоздане касове „Союза" за мѣсяць грудень 1898 р.

Buffalo, N. Y. Братство св. Іоана Хр.	12.38
Yonkers, N. Y. члены (за надолисть)	36.00
New Britain, Conn. члены	7.00
Jessup, Pa. Братство св. Ап. Петра и Павла	7.43
Shenandoah, Pa. Братство св. Арх. Михаила	31.75
McAdoo, Pa. Братство Покр. Пр. Богород.	32.73
Pittsburg, Pa. Братство св. О. Николая	130.75
St. Louis, Mo. Братство св. Арх. Михаила	18.00
Валевскій Александ.	1.50
Ansonia, Conn. Братство св. Ап. Пет. и Павла	38.35
Mayfield, Pa. Братство св. Кирила и Метод.	33.80
Priceburg, Pa. Братство св. Василія В.	30.50
Homestead, Pa. Братство св. Арх. Михаила	13.00
Mammoth, Pa. члены	4.75
Sayre, Pa. Братство Благовѣщ. Пр. Бог.	7.18
Jersey City, N. J. члены	56.78
West Pawlet, Vt. члены	7.00
Mt. Carmel, Pa. Братство св. Ап. Пет. и Павла	22.75
Mt. Carmel, Pa. Братство св. Димитрія	24.00
Centralia, Pa. члены	4.00
Shamokin, Pa. Братство св. Кир. и Метод.	105.88
Shamokin, Pa. Братство св. Йосифа	7.43
Olyphant, Pa. Братство св. Іоана Хр.	97.70
St. Clair, Pa. Братство Пр. Богородицѣ	26.24
Elmira, N. Y. Братство св. Арх. Михаила	8.75
W. Troy, N. Y. Братство св. О. Николая	9.50
Галайко Мих.	1.08
Cohoes, N. Y. Рончковскій Петро	2.00
Lansford, Pa. Братство Рожд. Пр. Богород.	51.25
Разомъ	$829.30

Станъ касы „Р. Н. С." зъ днемъ 31. грудня 1898 р. такій:

а) фондъ желѣз.	$3228.73
б) „ розпор.	2803.82
в) депозиты	304.05
Сума	$6336.60

Въ другой половинѣ мѣсяця грудня 1898 р. приступили до „Р. Н. Союза" слѣдуючѝ новѝ члены:

	Число въ гол. книзѣ:
St. Louis, Mo.	
45. Джула Максимъ	1176
Sayre, Pa.	
46. Опаръ Иванъ	1177
Jersey City, N. J.	
47. Камяньскій Павло	1177
48. Гнатовичь Василь	1178
West Pawlet, Vt.	
49. Сушереба Семко	1178
50, Фикъ Грицъ	1179
51. „ Анна	1179
Mt. Carmel, Pa.	
52. Щпичикъ Юстинъ	667
Shamokin, Pa.	
53. Дудякъ Йосифъ	1174
54. Букякъ Иванъ	1180
55. Колодѣй Мих.	1180
56. Талпашъ Ольга	1181
57. „ Евгенія	1181
58. Гасичъ Михаилъ	1182
59. Барна Стефанъ	1182
60. Льорчакъ Марія	1183
Olyphant, Pa.	
61. Турко Василь	1183
62. Дзяма Грицъ	1184
73. Шопа Матѣй	1184
64. Пышъ Марія	1185
65. „ Петро	1185
66. Осеньякъ Теодозія	1186
67, „ Іоанна	1186
68. Новакъ Иванъ	1186
Mayfield, Pa.	
69. Руснякъ Мих.	1034
70. Дзвончакъ Осифъ	1129
71. Дзвончакъ Мих.	
72. Руснякъ Марія	1187
73. Колесаръ Мих.	1188
74. „ Марія	1188
75. Куленичъ Розалія	1189
76. „ Павло	1189
77. Адамякъ Иванъ	1190
78. „ Петро	1190
St. Clair, Pa.	
79. Лесѣвка Иванъ	1191
80. „ Юрій	1191
81. Окаль Андрей	1192
82. Кроль Василь	1192
Elmira, N. Y.	
83. Курила Осифъ	1193
84. Гайдошъ Микола	1193
85, Павила Дмитро	1194
86. „ Иванъ	1194
87. Курила Михаилъ	1195
88. „ Анна	1195
89. Тарбай Марія	1196
90. „ Михаилъ	1196
Troy N. Y.	
91. Галайко Михайло	1197
92. Гойко Осипъ	1197
93. Галовскій Мих.	1198
94. Романишинъ Ан.	1198
Lansford, Pa.	
95. Ханасъ Иванъ	762
96. Беньо Йванъ	1199
97. Омдошь Андрей	1199
98. О. Кешелякъ П.	1200
Simpson, Pa.	
99. Гавранъ Юстина	1200
100. Мужедакъ Ядко	1201
101. Мута Грицъ	1201
102. Одреховскій Фец.	1205

До П. Т. мѣсц. секретарôвъ „Р. Н. С."

Новѝ выказы на р. 1899, вже розôсланѝ. Въ першôй рубрицѣ выказôвъ, де звыкло списуе ся вступне, есть выписаный довгъ, сли якій зъ членôвъ мае за р. 1898. Довгъ прошу при способности стягати, а не зôставляти ажь на слѣдуючій рокъ, якъ се мало мѣсце того року. Члены забувають о довзѣ, а потомъ кажуть, що ничь не довжнѝ, сли имъ ничь не скаже мѣсц. секретарь. Кождый бачить, що „Р. Н. С." взростае и крѣпшае, але не забувайте, що зô зростомъ сполученѝ бôльшѝ выдатки и обовязки.

Коли мѣсячне выслано касіерови, то гол. секретара треба конче повѣдомити кольно грошей зôбрано, а кольно выслано по вôдтягненю належитости мѣсц. секретарамъ.

Кождый членъ обовязаный заплатити за грамоту, коли вступае 25 цнт. (ст. „Р. Н. С." $ § 15. в.); а статуты „Р. Н. С." достае даромъ. При змѣнѣ грамоты платить 10 цнт., — а сли хоче достати другѝ статуты, то платить 15 цнт.

Котрѝ секретарѣ не повѣдомили ще, кольно мае ся выслати имъ статутôвъ, то най се зроблять чимъскорше. Статуты рускѝ лат. азбукою будуть небавомъ готовѝ.

До „Р. Н. Союза" новыхъ членôвъ приеднуйте, а о дѣтяхъ не забувайте!

Ант. Бончевскій
секретарь.

ПРО ВАГУ ВѢЧЬ.

Правда, що одинокимъ средствомъ просвѣтнымъ суть въ нынѣшныхъ часахъ газеты та книжки. Кождый, що вмѣе читати, купуе собѣ ихъ, вчить ся зъ нихъ, набирае розуму, понимае вагу лучности напередъ зô своими братами по народности, а опôсля и зъ другими людьми иншихъ народностей. Такѝ люде письменнѝ, коли они вчитують ся въ книжкахъ и газетахъ они суть добрыми газдами и у себе дома и по за нимъ; та чи богато у насъ письменныхъ людей? Есть ихъ досыть, але не богато. И що-жь намъ письменнымъ людямъ зробити зъ тыми неписьменными, що немають того щастя довѣдатись про свѣтъ, про свôй народъ, про розличного рода народнѝ рускѝ організаціи? Чи мы маемо ихъ лишити на боцѣ, щобъ они и дальше бродили въ темнотѣ? Нѣ! Намъ того зробити не вольно, разъ тому, що и мѣжь неписьменными найдесь чимало розумныхъ и охочихъ до працѣ людей, по друге, що они нашѝ браты, що таки поручь насъ працюють, а по трете, що нема найбôльшого ворога всякому поступови якъ темнота, то-жь мы ихъ конче повиннѝ втягнути до роботы. Але якъ? На все суть способы.

Вже въ давну давнину народъ рускій якъ хотѣвъ щось важного въ громадѣ урадити або надъ чимсь поважно застановитись, то били въ дзвôнъ, що стоявъ на майданѣ и то бувъ знакъ, щобъ всѣ сходились на нараду, на вѣче. Той звычай склпкуваня вѣчь (мітінгôвъ) задержавъ ся ажь по нынѣшнѝ часы. Адже-жь неразъ може чули про хлопскѝ вѣча въ старôмъ краю? Тôлько-жь то бѣда, що тамъ панове не любять такихъ вѣчь, кажуть просити о позволене на письмѣ, дуже часто забороняють, а то все тому, щобъ народъ не зôйшовъ ся въ громаду, не выспôвѣдавсь передъ всѣми що его болить та, щобъ нѣчо не навчивъ ся. Ну, тамъ въ краю... цуръ та пекъ тымъ чортôвскимъ порядкамъ, але що намъ ту за неволя?! Чи може ту заборонить намъ хто держати такѝ громадскѝ вѣча? Нѣ! Если-жь нѣ, то устроюймо по нашихъ кольоніяхъ такѝ вѣча. Отъ пр. чи мѣсцевый священникъ чи хто тамъ зъ другихъ громадянъ голосить, що гогдѣ а тогдѣ буде вѣче, зôйдѣть ся всѣ тамъ або тамъ, але всѣ молодцѣ, старшѝ и старцѣ, дѣвчата и молодицѣ, и геть всѣ хто жіе, бо буде вѣче. А на тôмъ вѣчу примѣромъ буде говорити ся або про те якъ бы то зробити, щобъ въ громадѣ бувъ якійсь ладъ, щобъ господарка въ церковнôмъ зарядѣ не штильгукала, щобъ всѣ рускѝ церкви въ Америцѣ мали якись спôльнѝ параграфы, посля котрыхъ управляли-бъ собою, дальше може бути бесѣда за газеты, книжочки, школы, політичнѝ клюбы, робôтничѝ товариства такъ мужескѝ якъ и жѣночѝ, на такôмъ вѣчу поговорилось бы про нашу робôтничу долю, взагалѣ про все що доторкае нашого народного житя.

Отже бачите, що всѣ зъ такого вѣча скористали бъ и письменнѝ и неписьменнѝ, а затѣмъ нуже устроюймо громадскѝ вѣча що разъ то въ иншôй кольоніи, бо що газета не доповѣсть, то на вѣчу живе слово договорить и розяснить неодну справу.

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

Жертвы желѣзничои катастрофы.

Катастрофа на лігайскôмъ желѣзничôмъ шляху дня 9. с. м. була одною зъ найстрашнѣйшихъ, якѝ коли небудь лучались въ Америцѣ. Убитыхъ на смерть було 17, а до 50 раненыхъ.

Мѣжь убитыми находимо двое рускихъ людей: Теодора Стеклю зъ Мт. Кармель, Па. и Анну Вретякъ, жену касіера „Соединенія" зъ Шенандоа, Па.

Годить ся намъ ту згадати про пебôжчика Теодора Стеклю, котрый бувъ однымъ зъ интелігентныхъ робôтникôвъ, що своею вдачею зъеднавъ собѣ приязнь усѣхъ, зъ кимъ тôлько увôйшовъ въ близшѝ зносины. Належить вôнъ до старшихъ еміграптôвъ, а послѣдными лѣтами замешкувавъ въ Шамокінъ, Па., де належавъ до руского хору и до тов. им. Шевченка.

Два мѣсяцѣ передъ своею смертію перенѣсъ ся вôнъ до Мт. Кармель, Па. и звôдти удавъ ся до Ню Йорку згаданого дня, щобъ вôдвѣдати свою сестру. Та не доѣхавъ, упавъ жертвою катастрофы. Коли въ Шамокінъ и Мт. Кармель дôзнали ся про те нещасте, запанувавъ смутокъ помѣжь усѣми Русинами, а на доказъ любови, якою тѣшивъ ся покôйникъ за житя помѣжь усѣма, були его похороны.

Товариство им. Шевченка зъ Шамокінъ, Па. спровадило небôжчика до Шамокінъ и тамъ дня 13. с. м. устроили ему величавый похоронъ, бо такъ ще жадного зъ Русинôвъ не хоронили. Обряду похоронного довершивъ о. Ив. Констанке-

(Продовжене на другой сторонѣ).

„ЗАЧѢМЪ"?

Указъ російского правительства зъ 1876 р., котрымъ заборонено двайцять кôлька міліонамъ руско-украиньского народа вживати своеи рôдной мовы въ школахъ и въ письмѣ есть найпоганѣйшимъ пятномъ на карткахъ исторіи россійскои имперіи. Се розпорядженє стрѣнулось зъ спôвчутємъ для нашихъ рôдныхъ братôвъ на Украинѣ зъ майже усѣми цивілізоваными народами и кождый здоровомыслячій человѣкъ здвигавъ лишь раменами и пытавъ себе: чому се, на що и по що та брутальность проти живого слова на порозѣ 20 столѣтя? Оденъ лишь россійскій рядъ мовчавъ мовъ заклятый, гадаючи, що подôбными указами, потрафить здавити живе руско-украиньске слово и тымъ способомъ руско-украиньскій народъ зôлляти зъ собою. Та теперь мабуть и тамъ, въ тыхъ высшихъ россійскихъ кругахъ, приходять до того пересвѣдченя, що накладати оковы на мову живого и культурного народу, якимъ есть нашъ народъ, не доведе ся до нѣчого. Вже и они пытають себе: „зачѣмъ" то все, до чого доведемо подôбною політикою?

Передъ нами одно число россійскои часописи „Ст. Петербургскія Вѣдомости", котру выдае князь Ухтомскій, пріятель царя Миколы II., а тамъ мы находимо дуже цѣкаву статю пôдъ заголовкомъ „Зачѣмъ", котру и подаемо въ перекладѣ нашимъ читателямъ, щобъ они могли пôзнати, якъ навѣть въ высшихъ кругахъ задивляють ся на заборону руско-украиньскои мовы въ Россіи. Ось она та статя:

У насъ кождый гимназистъ мусить познакомитись зъ клясичными творами и тому однѝ зъ тыхъ авторôвъ читають въ оригиналѣ въ клясѣ, а другѝ — въ вôдрывкахъ заповняють хрестоматіи, призначенѝ такожь до вжитку середныхъ учебныхъ заведень. Та чи многимъ звѣстный у насъ той фактъ, що за читане иншихъ перекладôвъ тыхъ творôвъ, дорослѝ люде пôдпадають у насъ розличного рода неприятностямъ а навѣть карамъ? Чи многимъ звѣстно, що на порозѣ 20 столѣтя, въ христіяньскôй державѣ, люде пôдпадають карѣ за читане евангелія въ своѣй рôдной мовѣ?

Переклады клясикôвъ и евангелія, що потягають такѝ сумнѝ наслѣдки для ихъ читателѣвъ, то — переклады на малоруску мову.

Щобъ читателѣ мали зовсѣмъ ясне поняте про ту справу, конечно треба єи пояснити исторично.

До 1847 року малорускѝ книжки не пôдлягали такъ цензурѣ за свою мову. Но въ р. 1847 вôдкрыто истноване „братства св. Кирила и Меөодія." Декотрѝ точки програмы згаданого братства, выповнило само правительство (примѣромъ знесене крѣпацтва), другѝ наслѣдкомъ свого нездѣйсненя при тыхъ условинахъ, лишають ся на паперѣ ажь доси, пр. злучене всѣхъ Славянъ въ одну державу зъ задержанемъ самостôйности кождого племени. Тогдѣшна адміністрація вôднеслась дуже строго до представителѣвъ малорускои интелігенціи, що основали „братство", а наслѣдкомъ тыхъ вôдносинъ була кара, постигша Шевченка, заперте въ крѣпость и заслане Костомарова, Кулѣша и др. До якои степени доходила та строгость, видно зъ того факта, що Кулѣша, що не належавъ до братства, таки покарала за написане книжочки: „Повѣсть о украиньскôмъ народѣ", написанои для дѣтячого журнала Ишимовои и напечатанои за дозволомъ цензуры еще въ 1846 роцѣ.

Зъ тои поры зô стороны цензуры стали починатись дуже сумнѝ часы для малорускихъ книжокъ. Обставины трохи змѣнились зъ освободженемъ мужикôвъ; но вже въ 1863 р. дозволялись печатати лишь такѝ творы на малорускôй мовѣ, котрѝ належали до красной литературы; а книжки въ малорускôй мовѣ зъ обсягу такъ духовного якъ научного и взагалѣ призначенѝ для перипорядного читаня народа — приказано приостановити.

Такимъ способомъ поставлено перепону просвѣтѣ народа въ мовѣ найбôльше ему зрозумѣлôй-рôдной. Протягомъ десять лѣтъ малорускѝ книжки майже не печатались; но въ 1873 роцѣ, зъ незвѣстныхъ причинъ наступившихъ полекшей, довелось напечатати кôлька прекрасныхъ научно-популярныхъ брошуръ для народа, и книгъ утилітарного характера: про мировый судъ, про жовнѣрскѝ обовязки, про раціональну, сѣльску господарку и т. д.

Въ 1876 р. появилось нове розпорядженє, котрымъ приказовалось:

1) Недопускати привозу въ границѣ имперіи безъ окремого дозволу головнои управы по дѣламъ печати якихъ бы то небуло книгъ и брошуръ, выдаваныхъ въ малорускôй мовѣ.

2) Печатане и выдаване въ имперіи оригинальныхъ творôвъ и перекладôвъ на тôй-же мовѣ заказуесь, зъ вымкою лишь а) историчныхъ документôвъ и памятникôвъ и б) творôвъ красной словесности; но зъ тымъ, щобъ при печатаню историчныхъ памятникôвъ задержувати правописъ оригиналу, а въ творахъ красной словесности не вôдступати вôдъ загально принятои великорускои правописи, и щобъ дозвôлъ на печатане творôвъ красной словесности не давати инакше, якъ по переглянению рукописи въ головной управѣ по дѣламъ печати.

Трета точка забороняла розличнѝ театральнѝ представленя и вôдчиты въ малорускôй мовѣ, рôвно-жь печатане на такôй-же текстôвъ пôдъ музыкальными нотами, но заказъ сей знесено въ вôсѣмдесятыхъ рокахъ.

На пôдставѣ того розпорядженя цензурують ся малорускѝ книжки до сеи поры. Тымъ чиномъ доведено ось до чого:

Всѣ книжки духовного змѣсту забороненѝ для перекладу по малоруски. Наслѣдкомъ того въ христіяньскôй державѣ, де есть евангеліе на сѣмдесять мовахъ и нарѣчіяхъ въ тôмъ числѣ: на вогульскôмъ, вотяцкôмъ, заряньскôмъ, калмыцкôмъ, латышскôмъ, лапландскôмъ, осетиньскôмъ, пермскôмъ, естоньскôмъ, на чотырохъ нарѣчіяхъ татарскои мовы, на жидôвско-польскôмъ и жидôвско-нѣмецкôмъ жаргонѣ (гляди катальогъ библійного товариства), славяньске населене (Русины-Украинцѣ) понадъ 20 міліонôвъ душъ лишене права читати святе письмо въ своѣй рôдной мовѣ.

Не дозволяють ся такожь до печатаня переклады великорускихъ або чужихъ писателѣвъ. Наслѣдкомъ того переклады драмъ Шекспіра (Кулѣша), Одиссеи и Иліяды Гомера (Руданьского и Байды Нѣщиньского), Метаморфозъ Овидія (Сивенького), Драмъ Шіллера (Гринченка), стихотворôвъ Гейного (Лесѣ Украинки и М. Ставиского) и др. мусѣли шукати захисту за границею и печататись въ Австріи, въ Галичинѣ.

Заборонено печатати всѣ книжки характера научно-популярного, педагогічного або утилітарного. Зъ тои причины не дозволено печатати біографіи Богдана Хмельницкого (Комарова), Ивана Котляревского, Колюмба и Гуттенберга (Гринченка), книжку про холеру, народный календарь

„SVOBODA"
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only little Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA" Publishing Co.

All comunications should be addressed to:
„Svoboda"
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA"
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовжене зô стороны першои)

вичь въ присутности великого здвигу народа та при спôвучасти шамокіньского хору, котрый пôдъ управою п. М. Бачиньского, спѣвавъ прегарно. Опôсля цѣлый похоронный походъ удавсь на цвинтарь. Передъ домовиною поступали братства въ вôдзнакахъ, а двохъ представителѣвъ тов. имени Шевченка несли вѣнцѣ зъ живыхъ цвѣтôвъ передъ своимъ товариствомъ. Черезъ цѣлу дорогу руска банда, одна зъ найбôльшихъ мѣсцевыхъ бандъ, пригривала похоронни маршѣ.

Покôйный походивъ зъ Ганчовои, горлицкого повѣта въ Галичинѣ, нежонатый, мае лишь сестру ту въ Америцѣ и брата въ краю.

Вѣчная ему память.

ВѢСТИ ЗЪ КАНАДЫ

Чому?

И еще разъ повторяю, чому два галицкй селяне Семенъ Чубей и Василь Гущакъ, родомъ зъ Пустого Иваня, повѣтъ Ворщôвъ, зарубують Василя Боечко и его четверо дѣтей, зъ котрыхъ найстарше 10 лѣтъ числило? Есть се мордерство такъ огидне, такъ брутальне, що трудно щось огиднѣйшого собѣ представити. Послѣдного лѣта 1898 прѣздить кôльканайцять родинъ зъ Пустого Иваня, мѣжь котрыми и три высше згаданй и выѣжджають на осаду Стуартбурнъ, де бôльше родинъ зъ того села минувшого року прибуло. Осѣдають на фармахъ, будують ся, отъ якъ звычайно новй поселенцѣ.

Семенъ Чубей будуе першій хату, до его хаты приходить Василь Боечко зъ родиною на тымчасове мешкане, бере сусѣдну фарму, будуе хатину и въ вересни переносить ся до своеи хаты. 19. октобра въ суботу рано хлопчина Семена Чубея, 12-лѣтный хлопець зъ другимъ хлопцемъ находять Василя на земли зарубаного, а четверо дѣтей на постели зарубаныхъ. — Хлопцѣ вертають до Семена, котрый выйшовъ бувъ сѣно робити и котрый пôславъ хлопцѣвъ по Василя и оповѣдають ему, що стало ся, той посылае до сусѣдного Англика ту вѣсть. Страшна трагедія представляе ся передъ очима: Чоловѣкъ малого взросту, коло 50 лѣтъ числячій, лежить въ крови на земли, голова лише троха держить ся тулова, каркъ цѣлкомъ майже перетятый. Еще сумнѣйшій образъ передъ очима розкрывае ся: четверо дѣтей въ вѣцѣ 4, 6, 8, 10 лѣтъ лежать зарубанй въ крови на постели. Образъ страшный, чоловѣкъ на видъ такъ огидного морду, деревіе, пе въ силѣ зôбрати мыслей, щобъ розвязати пытане: чому сталась така огида и хто се мôгъ зробити?

Зъ хаты Семена Чубея рознеслась вѣсть, що Индіяне то зробили, бо де-жь бы то нашй люде. Семенъ Чубей еще ставъ розповѣдати, що Индіянинъ бувъ у Василя въ четверъ, дававъ ему тютюну, отже певно пôдглянувъ, що мае грошѣ и прійшли Индіяне въ пятницю у вечеръ и порѣзали, а грошѣ взяли.

Народъ страшно заворушивъ ся а Индіяне по осадѣ. Люде стали по кôлька родинъ сходитись до купы ночами, бо були непевнй житя, що хвиля Индіяне прійдуть и зарубають.

Тымчасомъ рядъ канадійскій взявъ справу въ свои руки, ставъ помало, а певно слѣдити. Перетрясено осаду индіяньску, котра недалеко вôдъ нашои, однакъ найменшои тѣни пôдозрѣня не впало на нихъ, то суть тôлько вôльнй птахи широкихъ пôль канадійскихъ, котрй вганяють за звѣриною, рыбою, та корѣнями, а бôльше нѣкому нѣчо не кажуть.

Слѣдство звернено мѣжь своихъ таки людей, но и 16. децембра Семенъ Чубей признае ся, що вôнъ зарубавъ Василя и его четверо дѣтей. Беруть его до Виннiпегу, въ судѣ переслухують, вôнъ то само зôзнае, лише жадае одного свѣдка, Василя Гущака. Приходять свѣдки до протоколу, другй нѣчо не знають. Врештѣ стае Василь до переслуханя, стае оповѣдати, що Семенъ Чубей заставивъ его купити револьверъ, той купивъ за $2.50 тай принѣсъ и давъ ему. Вже въ протоколѣ ставъ мѣшати, такъ, що публика, хотяй не розумѣла зôзнань черезъ перевôдчика, дôзналась, що тутъ еще щось бôльше крыесь. Вкôнци зложивъ протоколъ, тогды судъ пытаесь Семена Чубея чи вôнъ немае що сказати, а вôнъ каже:

Мы оба зъ Василемъ Гущакъ зговорились, щобы добре було Василя Боечко вбити тай грошѣ ему вôдобрати.

Знали они добре, що вôнъ мае поверхъ $50. Василь Гущакъ каже до Семена Чубей, що до того треба револьвера. Той пôшовъ на Меноніты, купивъ и принѣсь его, умовилисьмо ся въ пятницю въ ночи убити его. Десь коло пôвночи запукавъ Василь Гущакъ до мене, я вставъ потихо, зôбравъ ся и оба пôшлисьмо до Василя Боечка хаты, Гущакъ убивъ двое дѣтей зъ револьвера, а я ставъ боротись зъ Василемъ Боечкомъ, вкôнци вôддавъ менѣ $50, Гущакъ застрѣливши двое дѣтей, зарубавъ другихъ двое сокирою, а потому и пострѣлянй зарубавъ, а вкôнци давъ менѣ сокиру, а я зарубавъ Василя Боечка. На пôдставѣ того зôзнаня, оба зôстали арештованй до головнои розправы, котра здае ся, вôдбуде ся въ мартѣ 1899.

Щось подôбного на канадійскôй земли до нынѣ не судилось почути, ажь доперва галицка еміграція представила дно найогиднѣйшои своеи брудоты. За $50 двохъ хлопôвъ умовляе ся убити свого кума-сусѣда тай его четверо дѣтей.

А де-жь жѣнка Василева? Жѣнка та, яко типъ нашихъ богато другихъ въ тôмъ родѣ — е жѣнкою, якихъ въ Галичинѣ водить ся богато.

Цѣле жите нашихъ галицкихъ селянъ на кождôмъ кроцѣ дуже сумне, такъ пôдъ взглядомъ матеріяльнымъ, якъ ще сто разъ горше пôдъ взглядомъ моральнымъ. Я думаю, що если бы тй два мордерцѣ були пережили хоть оденъ рôкъ на сихъ степахъ, то хоть якъ були бы злыми, до такъ шкарадного морду не допустили бы ся були, однакъ були еще майже, що такъ скажу, якъ бы въ тôмъ самôмъ Пустôмъ Иваню, близь границѣ, де майже щоденно переходить передъ очима богато страшныхъ подѣй. Неволя родить найогиднѣйшй оказы, котрои образокъ показали сихъ двохъ душегубцѣвъ.

Якъ низькою мусѣла бути моральна сторона такихъ злочинцѣвъ, наколи они за $50 зарубують пять душъ, приступноють до огидного дѣла зъ повною розвагою и въ супокою по фактѣ оденъ Семенъ Чубей зъ $50 уходить въ одну сторону, кладе пôдъ стрѣху своеи хаты грошѣ, котрѣ опôсля хтось краде, а потому вертаесь въ корчѣ, палить свою одежу и нагій вертаесь до хаты — а другій Василь Гущакъ иде въ другу сторону, до дому, опôсля послѣдный упоминаесь о свою часть $25, а наколи Семенъ каже, що хтось вкравъ, такъ Василь робить ему увагу, що если ся выкрые, то лише самъ Семенъ понесе кару!

(Конецъ буде)

НОВИНКИ.

Клопôтъ зъ Филипинами.

Хочь Испанцѣ вôдступили Американцямъ Филипиньскй острова за 20 міліонôвъ долярôвъ, однакъ посѣдане тыхъ ще далеко. Филипинцѣ въ жаденъ способъ не хотять згодити ся на вôдступлене своеи вôтчины, а жадають повнои независимости, котрои рѣшають ся боронити оружіемъ въ рукахъ. Президентъ Спол. Державъ выдавъ до нихъ проклямацію, въ котрôй тѣшить ихъ, що дасть имъ свободу и добру управу, лишь бы пôддали ся, але Агвінальдо, провôдникъ Филипиньскихъ повстанцѣвъ выдавъ и собѣ-жъ проклямацію, въ котрôй говорить ся, що Американцѣ узнали эго за воюючу сторону, поздоровляли его флягу, а и обѣцяли освободити Филипины зъ пôдъ испаньского ярма не для себе, але для мешканцѣвъ островôвъ. Американцѣ зажурились трохи, що оно не йде по ихъ мысли. Они-бъ здобули тй острови силою та що-жъ зъ того, коли не мають богато войска, а майже цѣлый острова суть въ рукахъ повстанцѣвъ. Та янкесы мають терпеливôсть. Кажуть, що будуть ждати и черезъ той часъ робити представленя Филипинцямъ, якій то у нихъ запанує гараздъ, якъ здадуть Американцямъ свой край.

— Маешь дѣти? Чому-жъ незапишете ихъ до „Союза?" Коштуе лишь 25 центôвъ на мѣсяць, а дѣти умирають дуже часто, частѣйше якъ старшй.

Бѣлй невôльники.

Нѣмецка газета „New Yorker Volkszeitung" зъ дня 4. сѣчня б. р. ось що пише про рускихъ емігрантôвъ на гавайскихъ островахъ:

„Поганѣ контрактовои роботы на цукровыхъ плянтаціяхъ явилась въ найгаднѣйшôй брудотѣ, коли улицями Гонолюлю вели 40 Галичанъ въ арештаньскихъ одягахъ до роботы тому, що зломили контрактъ и не хотѣли дальше працювати на плянтаторôвъ. Люде тй належать до партіи, що складалась зъ 365 осôбъ, котрй передъ кôлькома мѣсяцями приѣхали на гавайскй острови и ту пôдписали контрактъ на три роки. Праця була для нихъ важкѣйшою якъ они собѣ уявляли, пôсле убійче а больпôсть стала тужити за рôднымъ краемъ. Тыхъ, що не хотѣли йти працювати, вôддано догладчамъ и за зломане контракту покарано. Оденъ чоловѣкъ и женщина схоронились на корабель, а моряки змилосердились надъ ихъ нуждою и не выдали ихъ, однакъ и тамъ посѣпаки контракторôвъ выйшли ихъ и завели до роботы. Доки Японцѣвъ и Хинцѣвъ ведено улицями въ кайданахъ мало хто на те обурювавсь, але теперь, коли вже и бѣлыхъ робятъ невôльниками, обурене населеня противъ контрактовои роботы взрастае чимъ разъ больше."

И ось бачите, якъ знущають ся надъ нашими людьми; и то ще дѣ? въ тôй краинѣ, котра стала прилучена до Сполуч. Державъ. Найже-жъ горка доля робôтникôвъ на гавайскихъ островахъ, та стане осторогою для всѣхъ людей въ краю, котрй знадженй обѣцянками, хотѣли-бъ тамъ емігровати. Вже якъ хто наважить ся опустити край, то є сто разъ лучше удатись до Сполуч. Державъ або до Канады, якъ на гавайскй острови.

— Подаемо до вѣдомости Русинамъ въ Канадѣ, що вôдъ нового сего 1899 року треба на листъ прибивати марку за 2 центы, а не за 3, якъ передъ тымъ. Листъ зъ маркою за 2 центы дойде до всѣхъ мѣсцевостей въ Канадѣ и въ Спол. Державахъ. — До старого краю коштуе листъ 5 цнт.

Не забувайте!

Братя Русины! Памятайте на фондъ для школьнои молодежи рускои въ Америцѣ. Яка користь такого фонду, не буду говорити, бо кождый розумный Русинъ розумѣе. Зрештою о. Н. Дмитрôвъ, що поднѣсъ ту гадку, выяснивъ си вагу, а наша „Свобода" вôдъ себе вже два разы сказала слово. Але щобы и найкраще слово стало дѣломъ, то треба дѣлъ.

Першй, що зрозумѣли вагу тыхъ слôвъ и впровадили ихъ въ дѣло, суть Русины нашои старои, нечисленнои кольоніи въ Elmira, N. Y. Сими днями прислали Ельмайрцѣ на мои руки $11.05, на котру то суму зложили:

По $1.00: Курила Алексій, Гайдошь Микола, Панила Дмитро; — по 50 ц.: Варенъ Андрей, Курила Иванъ, Тарбай Иванъ, Панила Евфрозина, Гнатко Симеонъ, Лепакъ Петро, Костикъ Стефанъ, Шопа Данько, Ляхъ Василь; — по 25 ц.: Курила Осипъ, Пейко Омелянъ, Балашь Юрко, Спѣвакъ Василь, Мовчанъ Кузьма, Мочко Магдалина, Ропицка Юлія, Байусъ Анна, Нецьо Орестъ, Шевчикъ Микола, Савочка Андрей; — по 20 ц.: Фецичь Михайло; — по 10 ц.: Курила Михайло, Смелей Марія, Тенеровичь Ив., Гривна Анна, Дзибапъ Марія; — по 5 ц.: Курила Марія и Анна.

Elmira, се одна зъ найменшихъ нашихъ кольоній, а дивѣть, майже кождый зъ нихъ щось давъ, навѣть дѣти! Честь вамъ, Ельмайрцѣ за те. Всѣ другй нашй кольоніи, просимо, не вôдтягати ся вôдъ того дѣла. Щобы то за красно було, сли-бъ мы могли вже зъ слѣдуючимъ школьнымъ рокомъ хоть двомъ рускимъ хлопцямъ помочи. Та-жь нась сила въ Америцѣ! Дуже дальше!

Грошѣ тй я складаю на осôбну книжочку до банку до пôвъ рôчнои конвенціи „Р. Н. С.", на котрôй доперва обгоривши справу тую вспôльно и основнѣйше вôддамъ пôдъ зарядъ „Р. Н. Союза." — О дальшй датки просимо.

Крôмъ тыхъ даткôвъ на ту саму цѣль зложивъ $2.00 Кирило Геникъ зъ Winnipeg, Man., Canada.

О. Антôнъ Бончевскій

на 1898 р. (Коваленка), книжку про пожитокъ птицъ (того-жь) и богато иншихъ.

Забороняють ся печатати творы, хочь и зъ обсягу красной словесности, але котрыхъ сюжеты взятй зъ минулого житя сучасной еи интелігенціи.

Дозваляе ся печатати лишь оригінальна белетристика и поезія зъ сучасного народного житя.

Процедура зъ цензурованемъ навѣтъ найменшои малорускои рукописи тягне ся звычайно 3—4 мѣсяцѣ, а часто и пôвъ рока (деколи и довше).

Забороняе ся те, що дозволялось вчера и навôдвъ ротъ. Такъ, въ послѣдныхъ часахъ, для нового выданя „Кобзаря" Шевченка цензура вычеркнуза зъ книжки цѣлый рядъ творôвъ, що печатались въ каждôмъ еи выданю; заборонено „Байки" Глѣбова для четвертого выданя и дозволено опôсля (по жалобѣ) зъ пропущенемъ 19 кусникôвъ: забороненй многй, вже раньше (и навѣть пôсля 1876 р.) выдаванй оповѣданя за дозволомъ цензуры И. С. Левицкого, М. Вовчка, Б. Гринченка и др.

Нѣ одна малоруска книжка не проходить въ Россію зъ за границѣ. Та заборона вôдносить ся не тôлько до періодичныхъ выдавництвъ (не выключаючи такихъ невинныхъ, якъ дѣточй журналы), но взагалѣ до всякихъ книжокъ, навѣть до научныхъ выдань „Наукового товариства имени Шевченка", універзитецкихъ лекцій малорускихъ професорôвъ у Львовѣ або въ Чернôвцяхъ, гімназіяльныхъ або шкôльныхъ пôдручникôвъ або вкôнци, просто перепечатка тôлько що появившои ся книжки въ Россіи зъ цензурного дозволу*).

Якй-жь наслѣдки подôбныхъ вôдносинъ?

Мѣжь малорускою интелігенціею есть чимало людей, що бажали бы и могли-бъ працювати для просвѣты народа выдаванемъ книжокъ въ его рôднôй мовѣ; тй люде пробують выдати свои працѣ черезъ цензуру, но не дôставши дозволу (бо до печати дозволяе ся троха не що десята рукопись), а стративши надѣю що небудь зробити, кидають працю. Такимъ способомъ справа народнои просвѣты тратить щирыхъ, часто дуже таланoвитыхъ робôтникôвъ.

Другй, енергічнѣйшй, не можуть згодитись зъ примусовымъ мовчанемъ, рѣшають ся працювати хочь для той частины малоросôвъ, що живуть въ Австро-Угорщинѣ (Галичина, Буковина, угорска Русь) и въ Америцѣ (Канада, Сполученй Державы и Бразилія). Свои працѣ засылають тй люде до періодичныхъ малорускихъ выдавництвъ у Львовѣ, Чернôвцяхъ, або въ Сполуч. Державахъ пôвнôчнои Америки; тамъ-же печатають ихъ и окремыми книжками. Зъ того выходить зовсѣмъ ненормальный станъ: люде пишуть зъ житя або примѣнюючо до житя окружаючого ихъ народа и мовою того народа, а мѣжь тымъ вôнъ не читае тыхъ книжокъ, а читають ихъ въ другôй державѣ, навѣть за океаномъ — якій малоросъ зъ Австріи, що вырубуе лѣсы Канады, або робôтникъ зъ угльокопôвъ Сполуч. Державъ.

Понятно, якъ невыгôдно — зъ кождои точки погляду — працювати посередъ такихъ вôдносинъ! Невыгôдно для автора, но ще невыгôднѣйше для народа; завдяки такому станови рѣчи интелігентнй силы вôдрываютъ ся вôдъ хосеннои працѣ на мѣсци, втѣкають вôдъ тои роботы въ другу державу и такимъ чиномъ, не сповняють свого призначеня для окружаючого ихъ народа. При тôмъ треба згадати, що тй люде зовсѣмъ не пишуть про збурене державы, а ихъ писаня, переложенй на великоруске не стрѣтились бы зъ забороною цензуры; се тй повѣсти зъ народного житя, тй самй научно-популярнй брошуры, котрй выдають ся по великоруски, одержуючи призволъ цензуры...

Малоруска книжка „Де-що про свѣтъ божій", що по великоруски дождалась осмого выданя, безъусловно допущена по великоруски въ школярскй бібльотеки народныхъ шкôлъ. Таже сама книжка въ оригиналѣ (по малоруски) заборонена цензурою, а про допущене еи въ шкôльнй бібльотеки анѣ думати не можна. „Оповѣданя про комахъ", Степовика, „Наймичка", Шевченка, „Розмова про небо та землю", Иванова (перекладъ Комарова), выданй по великоруски, допущенй тежь до бібльотекъ шкôльныхъ и тымъ признанй нешкôдными зъ цензурнои точки погляду; но тй самй книжки по малоруски не лишь, що не допускають ся въ шкôльнй бібльотеки, а навѣть не дозволяють ся до перепечатаня (зъ выняткомъ „Наймички"). Трудно знайти пôдставы, изъ-за котрои треба-бъ було выганяти працю авторôвъ зъ границь россійскои имперіи въ Австрію або за океанъ.

Малорускй книжки тихо, повôльно, незамѣтно для посторонныхъ очей, но все таки вховзують ся въ Россію зъ за границѣ и любячій свою мову малоросъ не може здержатись, щобъ не прочитати літературнои новинки свого талановитого писателя або перекладу на рôднôй мовѣ якого великого творця всесвѣтнои літературы, або вкôнци, лагôднй слова евангелія...

Мѣжь тымъ згадана власть вôдъ часу до часу устроюе вôдповѣднй ревізіи и находить у тихихъ и спокôйныхъ людей малоруске евангеліе, „Записки наукового товариства имени Шевченка", „Шекспіровй творы", научно-популярну брошуру про яку тамъ Сагару, перепечатку раньше, — а то и теперь, — напечатанои въ Россіи за дозволомъ цензуры книжки, хочь бы и казки „Про рябу курочку"...

Всѣ тй книжки, будь они выданй по великоруски, спокôйно розпродувались бы зъ поличокъ россійскихъ книгарень; но они — по малоруски, затѣмъ они — щось дуже небеспечного для державы: ихъ конфіскують, а людей, що ихъ держать, саджають пôдъ замокъ зъ тыми або иншими въ такихъ случаяхъ наслѣдками.

Гôрше всего та обставина, що, завдяки заборонѣ малорускихъ книжокъ, маса народа въ полудневôй Россіи лишена самого легкого и вôдповѣдного средства просвѣты — книжки въ рôдной зовсѣмъ ѣй зрозумѣлôй мовѣ.

Малорускій хрестянинъ, коли зачинае читати великорускй книжки, майже зовсѣмъ ихъ не понимае и лишь пôсля многолѣтного, прилѣжного читаня малорускій хрестянинъ навчить ся понимати сюжетъ белетристичнои книжки або выловлюе змысль декотрыхъ мѣсць, особенно легко и приступно написанои популярно-научнои брошуры; но вôдчути красоту твору, понимати думку въ усѣхъ еи вôдтѣнкахъ въ великорускôй книжцѣ звычайный малорускій хрестянинъ нѣколи не навчить ся. Ба навѣть и таке недостаточне понимане великорускихъ книжокъ доступне дуже немногимъ личностямъ зъ народа, бо достижене згаданого уровеня спряжене для малороса-хрестянина зъ такою значною затратою працѣ и часу, що може бути удѣломъ лишь невеличкого числа одиницъ.

(Конецъ буде).

*) Австрійски малоросы перепечатують малоруски книжки, выдавани въ Россіи, а то тому, що у насъ заборонена малоруска, фонетична правопись, вживана до 1876 р.; а въ Галичинѣ и Буковинѣ она вживае ся въ книжкахъ, школахъ, гимназіяхъ, універзитетахъ и оффіціяльныхъ документахъ.

Фабрики докторôвъ.

Неоденъ зъ читателѣвъ сѵудуесь, коли перечитае сю напись „фабрика докторôвъ" и поспытае, чи можливе оно, щобъ щось подобного могло истнувати? А однакъ таки суть фабрики докторôвъ ту въ Америцѣ, а то головно въ стейтѣ Иллинойсъ. Тамъ потворились такй инкорпорований „університеты" (высшй школы), въ котрыхъ нема анѣ професорôвъ, анѣ ученикôвъ. Якій дурисвѣтъ купуе вôдъ стейтовои власти дозвôлъ на отворене університету и тягне зыски зô свого „заведеня" въ той способъ, що продае ступенѣ и дипльомы докторскй, професорскй и адвокатскй по такихъ цѣнахъ, яку ему потребуючй выплатять. Суть знову такй „університеты", котрй бодай выглядають на школу, бо наймають собѣ кôлькохъ „професорôвъ", звычайно зъ такими самыми паперами, якй самй выдають. Такй заклады, головно въ Чікаго, ведуть интересы на велику скалю. Удержують ся они въ той способъ, що продають дипльомы, а ихъ властитель може пôсля права практиковати въ своимъ званю. Не треба и згадувати про здôбности такихъ лѣкарôвъ, що купили собѣ ту годность безъ науки. Осѣдають они на провінціи, оголошують, що мали тôлько то лѣтъ практики и лѣчать, але якъ? Ревматикови дають на поты, а сухôтникови на прочищене и въ той спосôбъ легковѣрныхъ высылають на другій свѣтъ, щобъ лишь гандель йшовъ. Таке право, що дае дозвôлъ засновувати фабрики докторôвъ або ошуканцѣвъ есть лихомъ и шкодою для загалу мешканцѣвъ. Тои гадки есть также товариство учителѣвъ стейту Иллинойсъ, бо пôдчасъ своеи конвенціи ухвалило завôзвати стейтову легіслятуру о вызначене комисіи, котра-бъ обняла контролю надъ закладами, що выдають науковй дипльомы.

Зъ Канады.

Нашъ дописуватель М. Гупало зъ Valley River Manitoba, доносить намъ:

Я того року дôждавъ ся своеи пшеницѣ та картофель. Посѣявъ я 4 бушлѣ пшеницѣ, нажавъ 18 кôпъ а намолотивъ 90 бушлѣвъ. Бульбъ посадивъ 3 бушлѣ а накопавъ 40 бушлѣвъ. Я мавъ передше шторъ, але не мôгъ довго держати черезъ нашихъ людей, котрй волѣли йти до жида въ Dauphin якъ до мене. Той жидъ приѣхавъ 1897 р. бѣдакомъ, мешкавъ въ комôрнôмъ, а мавъ шторъ вартости 25 дол., а теперь купивъ вже дôмъ за 470 дол., а въ шторѣ мае товару найменше на 300 дол. Теперь люде трохи позаробляли грошей тай сидять въ жида и попивають гербату. Якъ бувъ въ Dauphin свôй чоловѣкъ М. Фекула, то до него не ишли, а у жида то ночували-бъ и днували. Треба ще згадати, що нашй люде волочать ся ту по судахъ якъ въ старôмъ краю. За дурничку пхаесь заразъ въ судъ. И коли нашй люде отрясуть ся зъ тои темноты и наберуть розуму?

— Чи знаете, що слѣдуюча конвенція „Руско-Народного Союза" буде на тôмъ плейсѣ, где буде найбôльше членôвъ? Чи хочете, щобы у васъ була конвенція? Если такъ, то запишѣтеся до „Союза."

Шкандалъ въ департаментѣ вôйны.

Слѣдча комісія, котра мала занятись розслѣдженемъ лихои доставы поживы для американьскои арміи пôдчасъ послѣднои вôйны, выкрыла, що доставцѣ кормили вôйко бальсамованымъ мясомъ, котре по просту убивало жовнѣрôвъ. Се ствердили голов. генералъ Майлсъ, Рузвельтъ и офіциры. Обурене населеня на департаментъ вôйны велике тымъ бôльше, що членъ департаменту Игенъ, оденъ зъ головныхъ виновникôвъ, назвавъ тыхъ генералôвъ брехунами за ихъ зôзнаня за що потягнуть его передъ военный судъ.

Якй пенсія побирають урядники Сполуч. Державъ?

Президентъ, 50 тысячъ долярôвъ; мѣсто-президентъ, 8 тыс. дол.; державный секретарь, 8 тыс. дол.; секретарь державного скарбу, 8 тыс. дол.; секретарь вôйны, 8 тыс. дол.; секретарь маринарки, 8 тыс. дол.; головный почтмайстеръ, 8 тыс. дол.; головный прокураторъ Спол. Державъ, 8 тыс. дол.; секретарь рôльництва, 8 тыс. дол.; головный земный комісаръ, 4 тыс. дол.; комісаръ вôдъ патентôвъ, 4.500 тыс. дол.; комісаръ для выплаты пенсій, 5 тыс. дол.

СУДІЙ ТРИБУНАЛУ:

Судія трибуналу, 10.500 дол.; десять слѣдуючихъ судіѣвъ по, 10 тысячь.

УРЯДНИКИ АРМИИ СПОЛ. ДЕРЖАВЪ:

Генералъ майоръ, $7.500; бригаднй генералы, 5.500;

УРЯДНИКИ МАРИНАРКИ С. Д.:

Адміралы, по 6 тысячь; а десятьохъ слѣдуючихъ командируючихъ генералôвъ, по 5 тысячь; капитаны, 4.500; командоры, 3.500.

МАЕМО ТЕПЕРЬ 55-тый СЕНАТЪ:

Президентъ сенату мае 8 тысячь, кождый сенаторъ 5 тысячь и окремо мільове.

Народнй приповѣдки и пословицѣ:

1) Для пріятеля нового не пускай старого.
2) Добра птиця свого гнѣзда не каляе.
3) Добра справа не потребуе суду.
4) Добре само ся хвалить, а зле похвалы не гôдне.
5) Добре довго памятае ся, а зле ще довше.
6) Добре все умѣти, а не все робити.
7) Добрый жнецъ не пытае, чи широкій загонецъ.
8) Доти збанокъ воду носить, доки ему ся ухо не урве.
9) Еще ся той не уродивъ, щобы всѣмъ догодивъ.
10) Зъ великои хмары малый дощь.
11) Згода дôмъ будуе, а незгода руйнуе.
12) Зъ малои искры великій огонь.
13) Кожда пригода до мудрости дорога.
14) Кождый край, мае свôй обычай.

— За старанемъ честного Петра Ґижи зъ Jessup, Pa., зложили на руску бурсу въ Новôмъ Сончи слѣдуючй:

Петро Ґижа	50
Андрѣй Хома	50
Иванъ Евусякъ	25
Конд. Переґримъ	25
Анрѣй Гудакъ	25
Иванъ Мирмакъ	25
Иванъ Сенько	25
Демянъ Хованецъ	25
Петро Басалыґа	25
Кирилъ Трохановскій	10
Разомъ	$2.85

На Руску Бурсу въ Новôмъ Сончи зложили въ Питсбургъ Па.:

О. Стефановичъ М.	$1.00
Дуркотъ Василь	25
Гарайда Михаилъ	25
Скрабутъ Василь	25
Павликъ Андрей	50
Креницкій Максимъ	25
Пастырчикъ Иванъ	25
Пелешь Димитрій	50
Мацьканичь Теофиль	40
Гумецкій Антоній	50
Астрябъ Антôнъ	25
Смольницкій Петро	25
Павлишакъ Дан.	50
Каня Антоній	25
Федорчакъ Теодозій	50
Пейко Никифоръ	50
Соколъ Захаръ	25
Корба Андрей	25
Малютичь Юліянъ	25
Касприкъ Кука	15
Бланяръ Лешко	25
„ Грицъ	25
Пушкаръ Семанъ	25
Ґарко Михаилъ	25
Пѣтухъ Дмитро	25
Палюхъ Василь	25
Динько Иванъ	25
Крупняникъ Мих.	25
Дзяба Мих.	5
Стахъ Иванъ	10
Цимбала Стеф.	25
Дудичъ Арсеній	10
Демянчикъ Макс.	10
Варихъ Теодоз.	10
Ванторъ Дмитро	10
Корба Павло	15
Мучка Никиф.	15
Журавъ Пантал.	10
Мацьканичь Мел.	10
Федорчакъ Алекс.	25
Сейка Мих.	10
Цѣхинь Демко	25
Марковичъ Йосифъ	25
Андрейчинъ Андрей	25
Крайничинъ Сильвес.	25
Харманъ Иванъ	20
Салей Мелетій	15
Павельчакъ Йос.	25
Кульчицкій Іоанъ	10
Кука Иванъ	15
Кулчицкій Йосифъ	10
Малютичъ Йосифъ	25
Гуретякъ Филимонъ	10
Ференцъ Юрко	1.00
Разомъ	$14.25

Посмертнй вѣсти.

†

Андрей Бирва, членъ „Р. Н. Союза" и бр. Іоана Хр. въ Buffalo, N. Y., упокоивъ ся 13. сѣчня зъ полудня, на нашъ новый рôкъ.

Вѣчная ему память!

ОГОЛОШЕНЄ!

Въ гали шкôльного будынку въ Mayfield, Pa. вôдбуде ся дня 21. сѣчня 1899 р. въ суботу вечеромъ о 7½ годинѣ, декляматорско-вокально-музик.: „вечерокъ" и представлене аматорске комедійки въ однôмъ актѣ зъ спѣвами „Сатана въ бочцѣ", а по продукціи „баль."

Музыка добôрна буде пригривати на театрѣ и на балю. На той перші продукційный „вечерокъ", котрый тутешна руска читальня на дохôдъ рускои школы въ Майфильдъ, Па. устроюе — запрашае своихъ родимцѣвъ, знакомыхъ тай почт. гостей дуже умыльно.

Комітетъ читальнѣ.

Друкрня „Свободы" выготовляе дуже точно, скоро и дешево всякй рѣчи, якъ: тікеты на балѣ, выгравки; статута для Братствъ; вôдозвы, листы и въ загалѣ всякй рѣчи входячй въ кругъ дѣланя друкарнѣ, въ мовахъ: рускôй, польскôй и словацкôй.

ОГОЛОШЕНЕ!

Дня 28. н. ст. януара б. р. въ суботу устроюе фил. братство дѣвоче св. Ольги въ Бруклинѣ при участи дѣв. братствъ св. Ольги: зъ Jersey City, New York-у и Bloomfield-у (всѣхъ сестеръ въ братствѣ е вже до 200) перші великій рускій баль, полученый зъ бесѣдами, спѣвами и декламаціями черезъ сестры выконанымъ въ Dewey Hall, 76 North 6-th Street, Brooklyn, N. Y. на дохôдъ цѣлого братства св. Ольги. Проте запрашаемо всѣхъ братôвъ Русинôвъ и сестеръ Русинокъ такъ мѣсцевыхъ якъ и замѣсцевыхъ, тымъ бôльше, що дуже цѣкава е програма балю, а тікетъ лишь 15 цнт. Початокъ о год. 7 вечеръ.

За комітетъ балевый:
Михаилъ Романикъ,
Зофія Спиочко,
Матрона Романикъ.

Остатнѣ хвилѣ засудженого.

(Конець).

Въ очахъ єму въ друге почервонѣло; вôнъ пôднѣсъ ся, глянувъ передъ себе — кровь! Кинувъ очима въ друге мѣсце — кровава пляма; довкола него море крови. Вôнъ зôрвавъ ся зъ тапчана и почавъ скорымъ ходомъ бѣгати по казнѣ. Сторожа въ сѣняхъ схопилась, пôрвала оруже до рукъ и вблизилась до дверей. Вôнъ поглянувъ на нихъ, на тыхъ, що его вôдгороджували вôдъ свѣта, и на лици его показалась усмѣшка така, якою сильнѣйшій упевнює безсильного: не бôй ся, нѣчого тобѣ не зроблю. По хвили сѣвъ на тапчанѣ понуривши зболѣлу голову на руки, а спомины неслись дальше, не хотѣли втихомиритись.

Передъ очима вынырнула страшна, темна картина...

Вôнъ не тямить добре, якъ то було, не тямить, що зъ нимъ стало ся тодѣ въ коршмѣ, де таке лихо сковпъ. Але нѣ, нѣ! вôнъ знає, по що тамъ прійшовъ. Вôнъ вертавъ въ ночи вôдъ свои дѣвчины и поступивъ до коршмы на малу хвильку, на одну чарку — а що сталось!

Вôнъ бачить себе середъ крови, середъ криковъ и стогнань, бачить передъ собою вмираючого жида, батька родины, котрого сильнымъ ударомъ поваливъ до землѣ; бачить жидôвку, що бороняча чоловѣка впала пôдъ ударами злочинця; бачить двоє безневинныхъ, малыхъ дѣтокъ жидôвскихъ, котрыхъ немилосерно на смерть побивъ! За вôщо вôнъ имъ жите вôдôбравъ? Чи вôнъ имъ давъ жите? По они ему винні були? А дѣти! дѣти! безневинні, безъ людскои злобы, они-жь не наругувались надъ нимъ! За що вôнъ ихъ такъ люто побивъ? А потôмъ пôдложивъ огонь у хатѣ... а дальше не тямить, що зъ нимъ стало ся! Неначе крѣзь сонъ пригадує собѣ, що потôмъ було: жандармы... судъ... тюрма, его переслухували, казали що въ него найшли покрадені въ коршмы, окровавлені рѣчи... Ага! нагадує собѣ; вôнъ не признававъ ся зъ разу, вôдпиравъ ся всего... И ще одно нагадує собѣ: вчора кликали его до великои салѣ и тамъ сказали, щобы приготовивъ ся на смерть, бо повѣсять его, цѣсарь немавъ помилуваня для него! Такъ, такъ, тямить, ему казали, що повѣсять его...

Вôнъ стрепенувъ ся и оглянувъ ся трѣвожно довкола. Через закратоване, невелике вôкно вливало ранѣшне сонце китицю свѣтла. Озарені зелѣзні краты ясно блищали; въ казнѣ було зовсѣмъ ясно. Вôнъ пôдойшовъ до вôкна и заглянувъ. На дворѣ було гарно и тихо. Через вôкно виднѣвъ ся скравокъ чистого неба, плыло свѣже повѣтре, чути було, якъ все будило ся до житя. Якъ гарно жити! промайнула у него думка. Жити! А тутъ... повѣсять! Вôнъ оглянувъ ся. Повѣсять мене нынѣ! напевне повѣсять! а такъ гарно жити! такъ гарно жити! Найменшій червакъ щасливѣйшій вôдъ мене; вôнъ тѣшить ся раннымъ подыхомъ... а мене повѣсять! Я злочинець! Я проливъ тôлько невинной крови! Чоловѣкъ на чоловѣка руки не пôднесе — а я-жь що зробивъ!? За вôщо я пять душь звѣвъ зô свѣта? Я злочинець! Я вартъ ввсѣти!

Такъ роздумувавъ засудженый, але въ тôй хвили заворушилась нова думка. Чи-жь справдѣ я такій виноватый? Чи справдѣ такій чорный? Та-жь я не хотѣвъ ихъ смерти! Я не вступавъ по те до коршмы, щобы зробити те, що зробивъ! А якъ-же се стало ся? Чи вôнъ самъ давъ менѣ причину до того, чи я пяный бувъ? Нѣ! тямлю! я злакомивъ ся на тыхъ нужденныхъ колька крейцарôвъ у шинкврсѣ, на тыхъ колька пачокъ тютюну, на ту грубу бунду жидôвску, щобъ нею въ зимѣ прикрити ся! Такъ, такъ було! Я позавидувавъ ему, що вôнъ мавъ хату, мавъ сѣмю, достатки, а я бувъ бездомный бѣдакъ, я жити не мавъ зъ чого! Правда, я не повиненъ бувъ сего робити — але чому-жь оно такъ, що обôкъ щасливыхъ, богатыхъ, що въ розкошахъ живуть, є и такі, що бѣдують, що зъ голоду гинуть? А такимъ не тяжко звестись зъ дороги! За марный кусень хлѣба бѣдный кине ся на брата, а сытый, безжурный не зрозумѣє сего!

Чи-жь я виненъ сьому, що я накоѣвъ?.. Такъ! я виненъ, що проливъ людску кровь, але сто разъ бôльше винні тѣ, що попхнули мене до того, та кривда и несправедливôсть, що однымъ роскошѣ сыпле, а другому камѣнє пôдъ ноги кидає; той свѣтъ, що на нѣмъ одинъ має достатки, богацтва а другому хлѣба до житя не стає! Они тому винні, те жите, той свѣтъ, тѣ всѣ люде, що таку неправду роблять и тѣ що смѣяли ся зъ мене, ненавидѣли мене! Я бувъ недобрый, але та кривда, та доля, що менѣ бѣдному була мачихою, ще горшимъ мене зробили! Они зробили те, що я нынѣ злочинець! убійця! що мене нынѣ повѣсять!

Повѣсять!.. Якъ оно буде?.. Не вже-жь будуть дивити ся, якъ я мучитись буду, якъ поволи буду вмирати, а знайдесь и такій, що мене поволи добивати буде? Нѣ! люде не зроблять сего! Разъ, памятаю, чувъ я ще малымъ хлопцемъ, якъ казали, що люде мудрі, що зъ кождымъ днемъ щось нового дѣє ся, а все до лѣпшого. Коли-жь оно все до лѣпшого йде, коли люде мудрі, розумні — то де-жь то може бути, щобы мѣжь ними найшли ся такі здичилі, щобы чоловѣка пôсля права мучили и повôльною смертю карали?..

Тыми думками мучивъ ся злочинець. Голова болѣла, очи блуднымъ поглядомъ глядѣли передъ себе, то замыкались, але лице не показувало, що дѣялось въ нутрѣ.

Въ тôмъ сторожа въ сѣняхъ порушила ся; вôнъ пôднѣсъ голову и побачивъ священника, що принѣсъ ему св. Тайны.

Принявши причастіє вôнъ сѣвъ знову на тапчанѣ.

Була пята година. За годину! такъ мало вже житя ему лишило ся! Година тôлько, а потôмъ..!

Священникъ почавъ промовляти, подаючи делінквентови остатню потѣху. Говоривъ про Бога, про будуще жите; просивъ щобъ покаявъ ся и жалувавъ за грѣхи. Въ сѣняхъ почала збиратись громадка людей, що цѣкаво глядѣли на засудженого. Вôнъ пôдвѣвъ голову и выминаючимъ взоромъ обôймивъ цѣкавыхъ. Чого они хотять вôдъ него? Чи прійшли пожалувати его? Пôзненько выбрали ся! Теперь вôнъ ихъ жалю не потребує! Та нѣ, они дивлять ся мовь на рѣчь яку, на невидальце, безъ крихôточки жалю. безъ милосердія! То люде!...

— Вже пôвъ до шестои, — промовивъ хтось у сѣняхъ. У делінквента серце живѣйше забилось.

Ще пôвъ годины!.. Страшно подумати! Якъ скоро часъ втѣкає! Нѣщо не спинить его. Засудженый почавъ числити хвилѣ, що ему до житя позôставали! Вже нема пôвъ годины... вже меньше... що разъ близше и близше...

Ще десять хвиль... и тѣ вôдъ него не залежать и не послухають его; плывуть... що разъ близше и близше...

Ще пять хвиль... ще чотыри... жите втѣкає, вôнъ хоче бодай на часочокъ его зупинити... годѣ... ще одна хвиля...

На вежѣ мѣйского костела выбила шеста година.

Священникъ пôднѣсъ ся и приступивъ близше до засудженого; сторожа судова вхопила оруже до рукъ; вôнъ сидѣвъ непорушаючись.

До казнѣ увôйшли чотыри люде. Одного вôнъ знавъ, се дозорця вязнѣвъ, а оденъ — вôдъ разу впôзнавъ его, се катъ! Высокій, дужій, на короткôмъ грубôмъ карку голова зъ чорнымъ тупымъ лицемъ, зъ выбалушеными очима. Злочинець пôзнавъ его, бо кождый бы мусѣвъ пôзнати въ тôй вôдражаючôй постатѣ славу людскости, выповнителя закона писаного червоными буквами. Два другі, се помôчники ката.

Катъ приступивъ и звязавъ засудженому руки; заразъ обступили его чотыри уоружені судові сторожѣ и вывели на дворъ. Вôнъ глянувъ передъ себе: на подвôрю стояла громадка людей, що прійшли дивити ся, якъ будуть его вѣшати.

— Дичь! нелюде! — мигнуло въ его головѣ. Вôнъ, злочинець, не мôгъ дивитись на свои жертвы, заразъ утѣкавъ вôдъ нихъ, а тутъ паны, самі сурдутові прійшли дивити ся, якъ будуть мучити! Безсердні!

Поступивъ колька крокôвъ напередъ и однымъ поглядомъ окинувъ усе. Недалеко пôдъ муромъ стоявъ не дуже высокій, рôвный стовпъ, на нѣмъ грубый желѣзный колокъ зъ дѣркою въ серединѣ, коло стовпа ступнѣ, по нихъ певно катъ выйде на гору. По обохъ бокахъ того стовпа шибеницѣ два ряды жовнѣрôвъ зъ острыми багнетами въ рукахъ, а зъ боку въ мундурахъ зъ золотыми ковнѣрами тѣ, що его на смерть засудили.

Его пôдвели пôдъ шибеницю и обернули задомъ до неи: найстаршій урядникъ промовивъ колька слôвъ и махнувъ рукою.

Священникъ давъ ему ще разъ хрестъ поцѣлувати, и заразъ прискочили до него два помôчники ката и шнурами сильно привязали руки до грудей. Вôнъ глянувъ на се и порушивъ устами, немовь бы хотѣвъ сказати: Може такъ и треба. Лице нѣ на хвилиночку не скривилось, було блѣде и отупѣле. Въ ту-жь мить вхопили его помôчники ката и пôднесли по при стовпъ до горы, а катъ накинувъ на шію стричокъ и стиснувши обвязавъ до желѣзного колка шибеницѣ. Его спустили и злочинець повисъ надъ землею; катъ зъ горы натискавъ уста, нôсъ и очи, а помôчники тягнули въ низъ. Такъ мучивъ ся зъ пять хвиль! Вôдтакъ катъ зôйшовъ зô сходкôвъ и уклономъ капелюха показавъ на славне свое дѣло, на свôй выповненый обовязокъ. Лѣкаръ приступивъ до повѣшеного. Серце ще било ся; приступивъ другій разъ — ще не замовкло, за третѣмъ — злочинець уже не живъ...

И всѣ почали розходитись, лишили ся тôлько два вартôвники судові, а на шибеници висѣвъ почорнѣлый трупъ на ганьбу людскости, що не вмѣла дѣтей своихъ выховувати, а для невыхованыхъ не має иншои кары.

Тернопôль 21—22 VIII. 1896.

ВОЛ. ЗАГАЙКЕВИЧЬ.

Зъ „Літер. Наук. Вістника.“

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!

Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды панує брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!

Ив. Франко.